

MAGYAR VALLÁSTÖRTÉNET

(XIV/79.)

Örsi Julianna (Túrkeve):

Kevi lelkészek a nagyvilágban

Már-már életünk része lett a migráció. Az ország déli határán más kultúrájú népek próbálnak bejutni Európába. A mi fiataljaink pedig Nyugaton kopogtatnak jobb állásért vállalva a bizonytalanságot is. December közepén Szolnokon egy családkonferencián tartottam előadást, ahol megkérdezték tőlem, hogy a külföldre ment fiatalok hol alapítanak családot, milyen nemzetiségből választanak maguknak párt, magyarok maradnak-e. A kérdés megválaszolása újabb kutatási feladat, de nem előzmények nélküli.

A reformáció ötszázadik évfordulójára készülvén egy könyv megjelentetését határoztam el két évvel ezelőtt. A terv megvalósításához csatlakoztak hozzám egy tucatan. Hozzákezdünk az anyaggyűjtéshez, ami nem volt könnyű, mert eléggé járatlan úton keresgélünk. A Heves-Nagykunsági egyházmegye egyházközségeinek történetéről az 1930-40-es években jelent meg utóljára átfogó munka. Azóta csak Ötvös László kunmadarasi lelkész összefoglalóját vehettük kézbe. A lelkészek, lelkészcsaládokról – amire mi helyeztük a hangsúlyt – pedig még nem írt senki. A dokumentumok, fotók, visszaemlékezések összegyűjtése, feldolgozása után megszületett az újabb könyv *Palástban. A nagykunsági és kötődő lelkészek bizonyágtétele igével, tolla, tettel a magyarságért* címmel. 2017. január–február hónapban lesznek a könyvbemutatók Budapesten, Szolnokon Debrecenben és a nagykun településeken.

Alljon itt egy kis ízelítő a könyvből egy magyar lelkészcsaládról, akik sokat tettek a távoli földrészre kivándorolt magyarság megmaradásáért.

A reformáció, a református vallás elfogadása félezer évvel ezelőtt nem ment könnyen. Az első hittérítő prédikátorok (Luther Márton, Kálvin János, Szegedi Kiss István és társaik) munkája nyomán szinte az egész országban lettek követői a reformációnak. Tevékenységüket a 16-17. században üldözések közt folytatták. Túrkeven az első református pap neve – Ceglédi Nyíró János – 1605-ből maradt fenn. Debreceni Julka kikutatta, hogy az ő ősei között is voltak lelkészek. Nem véletlen tehát a Pap Debreczeni név. Egyik őse gályarabságot szenvedett a 17. század végén. Később tudtam meg, hogy a debreceni Kálvin téren álló gályarabok emlékművén szereplő Harsányi Istvánnak is van túrkevei kötődése. *Kik is voltak a Harsányiak?*

A 19. század elején egy dunántúli Harsányi nevű iparos a nagydorogi születésű Sándor nevű fiát lelkésznek taníttatta a Debreceni Kollégiumban. Őt fogadták a kevek lelkészüknél 58 évig (1868–1925), haláláig hű maradt az alföldi kis város közösségéhez. (Síremléke ott van a Vénkerti temetőben most is.) 12 gyermeke született a Szigethy Vass Margittal kötött házasságából. Ma már tudjuk, hogy lelkészdinasztia alapító lett, hiszen fiúgyermekai a lelkészi pályát választották, lányai pedig lelkészekhez mentek feleségül. A hivatást a következő generációk is folytatták. Eddig csak azt tudtuk, hogy Harsányi Sándor a leghosszabb ideig szolgáló lelkész volt Túrkeven. A városban született gyermekek életútjára most derült fény.

Amint a történelemből tudjuk, a 19. század végén nagy kivándorlási hullám jellemezte az országot. A szegényebb magyarok (számuk a 20. század közepéig elérte a 3 milliót) Amerikába mentek a jobb élet reményében. Voltak, akik összegyűjtve egy kis pénzt hazajöttek néhány év múlva, mások ott maradtak, családot alapítottak. A reményük és magyarságuk megtartásában nagy szerepe volt az Európából szervezett külhoni misszióknak. A Budapesti és a Debreceni

Kollégiumból is több ifjú vállalta az 1880-as évektől, hogy elutazik a távoli földrészre és megszervezi a kivándorolt magyarok között az első egyházi közösségeket. Ilyen misszionárius lett a túrkevei lelkészcsalád több tagja: ifjú Harsányi Sándor, Harsány István, Harsány László, a vők közül Kecskeméti Ferenc, Révész Mihály. *Kecskeméti Ferenc* 1881-ben utazott ki az Egyesült Államokba. (Később hazajött, feleségül vette Harsányi Gizellát és Békésen telepedtek le.) Ő volt az *első magyar református pap New Yorkban*. Révész Mihály angliai tanulmányai során ismerkedett meg a protestáns egyházak megújítási mozgalmával. Ő is beházasodott a Harsányi családba. Révész Mihály veje, Dienes Barna előbb New Yorkban szolgált, a 2. világháborút követően *Dél-Amerikában* (Bolívia, Brazília, Chile, Columbia, Ecuador, Guatemala, Honduras, Peru, Uruguay, Venezuela) *vállalta a református vallás terjesztését*. Buenos Airesben halt meg.

Az közösségszervezésben (az Egyesült Államokban) különösen *ifjabb Harsányi Sándor* jeleskedett. Először a clevelandi első magyar református templom építési költségeinek rendezésével felhívta magára a figyelmet. Részt vett Pittsburghban az amerikai magyar református egyházmegye megalapításában. Kidolgozta az *amerikai magyar református egyház törvénykönyvét*. *Szorgalmazta a magyarországi és az amerikai református egyházak közötti kapcsolatok erősítését*. Később Dél-Chicagóban egyházalapításba, templomépítésbe kezdett. Különösen a Homestead és Vidéke egyházban végzett szolgálata volt kiemelkedő. A három Harsányi fiú (Sándor, István és László) kint élő magyar református családokból házasodott. Hivatásuknak tekintették a kint élő, dolgozó magyar munkáscsaládok lelki gondozását, a hit erejével építeni bennük a jövő reményét úgy, hogy megmaradjon az óhaza szeretete, a magyar nyelvhez való ragaszkodás, de boldoguljanak az új választott hazájukban is. Mivel a református templomokhoz (így nevezik ott az egyházközsegeket) iskola is tartozik, így a következő generációban is táplálták az identitástudatot. Ifjabb Harsányi Sándor és László nemcsak igével, példamutatással, de az írott szó erejével is erősítette közössége összetartozását. Sándor több önálló könyvet is írt. Megírta az első magyar nyelvű könyvet az amerikai magyar református egyház történetéről. Tankönyvet is írt a vasárnapi iskolások számára.

Harsányi László az Amerikai Magyar Reformátusok Lapjának a szerkesztője volt, szerkesztette, kiadta a Gyermekkert vasárnapi iskolai lapot. Lelkeszi tevékenységében elsősorban a rászorulókat karitatív segítségét helyezte előtérbe.

Harsányi Istvánról keveset tudunk. 1904-től néhány évig református lelkészként szolgált Daytonban, Toledóban, majd Bridgeportban 1910-ben bekövetkezett haláláig.

Harsányi László 1937-ben meglátogatta a Gyulán élő fiatalabb lelkésztestvérét, *Harsányi Pál esperest*. Ő ugyanis itthon, Gyomán, majd Gyulán szolgált. *Hithű magatartásáért* – mint másokat is – *a második világháború utáni rendszerváltó kormány és bíróság börtönbe juttatta*. Fő bűnéül rótták fel, hogy Gyomán templomot építtetett, Csongrád megyében pedig segítette a református kis közösségek létrehozását, megerősítését. A vők közül Kecskeméti Ferenc Békésen volt lelkész, Révész Mihály pedig Biharnagybajomban. Ők a *20. század eleji református megújulási mozgalomban* játszottak jelentős szerepet.

Túrkevéen a Harsányi család utódaiból nem él senki, de tevékenységüket, mint példaadó lelkészekét érdemes számon tartanunk, az idős lelkész házaspár sírját pedig gondoznunk.

Bízva abban, hogy jelen írásom felkeltette az Önök érdeklődését is, keressék a könyvet a szerkesztőségben (Túrkeve, Deák F. u. 4. e-mail: kultura.kevi@gmail.com; tel: +36-30-9383-777) A könyv kiadója: a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület és a Túrkevei Kulturális Egyesület.

A kutatást és a Palástban című könyv kiadását támogatta: az EMMI Reformáció Emlékbizottság, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő, a Tiszántúli Református Egyházkerület, a Nagykovácsi Református Egyházmegye, a Túrkeve, Karcagi, Kisújszállási, Kunhegyesi és Kunmadarasi egyházközség.